

2 УПОКОРЕННЯ ГОЛОДОМ
Згадують українці Сходу

3 «ВЧУСЯ ПОВАЖАТИ ЖЕРТВИ ПРЕДКІВ»
13-річний бахмутянин досліджує свій родовід та історію міста

4 ПРОЙТИ ФІЛЬРАЦІЮ НА КОРДОНІ З РФ
До чого приготуватися, якщо треба потрапити на окуповані території

6 МОТЛОХ ЧИ СИРОВИНА:
як зі старого одягу створити нову трендову річ

7-8 НЕПОСИДУЮЧИЙ
Як покровчанин з інвалідністю дарує добро землякам

СХІД NOW

№16
листопад
2023

БЕРЕГІНЯ
МАРИУПОЛЬСЬКА
АСОЦІАЦІЯ ЖІНОК

БЕЗОПЛАТНО

РЕДАКЦІЙНЕ

ФЕНОМЕН ПОДОЛАННЯ

На цьому фото – реконструйована страва часів Голодомору. Щоб не вмерти, люди випікали ось такі травяники – замішані на воді хлібці з натертої трави. Але ж взимку і трави не було...

Більшість із тих, хто пережив геноцид голодом, про це мовчали. Непроговорені страх і біль не щезли безслідно, а перейшли у спадок. Ставлення до світу як ворожого, зневіра, безпорадність, втеча від власного українства (як загрози для життя) – всі ці непритаманні нам риси є наслідками глибокої колективної травми.

Науковці вважають, що нації оговтуються від геноциду за 3-4 покоління. І, здається, саме зараз ми повільно, але впевнено стаємо поколінням подолання історичної травми. Нібито це неможливо – бо величезна кількість українців опинилася у скрутці, бо люди ж знов вмирають від голоду в умовах облоги чи окупації. Але сам процес боротьби вочевидь повертає нас до світу наших природних цінностей. Світу, де нема «маленької людини», переляканої та залежної. Де хліб щоденний – не запорука виживання, а символ буденної гідності.

У нашій боротьбі за гідність їжа як складова проживання війни стає менш травматичною і більш вітальною. Їжа як вдячність, їжа як пам'ять – це вже не просто про «нагодувати», не дати померти з голоду. Це феномен якісно вищого гатунку, який з'явився саме як результат колективного переосмислення досвіду Голодомору. І це тишить.

А якщо після прочитання цього числа ви, дорогі читачі, матимете схожі відчуття – це потішить нас ще більше. Обов'язково напишіть нам про це на пошту eastnowred@gmail.com або через сайт shidnow.com.ua.

Разом ми зможемо більше!

ЦІКАВЕ

Фуд-журналістка Марія Банько збирає історії про те, як їжа допомагає українцям переживати війну. Вони містять рецепти страв, що їх українці готують в окопах, вдома, у підвалах, на чужині – прості рецепти, підважені людським досвідом. Наразі онлайн-книга Марії War Cook Book Ukraine налічує 75 історій, розподілених за змістом на кілька частин. Але записаних нею та надісланих людьми розповідей втричі більше.

КУХНІ ВІЙНИ

Їжа українців як складова проживання воєнного досвіду

Ідея дослідити, що українці їдять у часи війни, спала Марії на думку навесні 2022 року. Вона записувала історії, як люди рятувалися від війни, і під час інтерв'ю часто чула, чим вони харчувалися, коли зникали з ма-

газинів продукти, не було газу, електрики та води. Марія це фіксувала, аналізувала, і поступово з'явилася ідея зібрати такі історії на одному сайті.

– Назва «War Cook Book» – не моя, в англійськомовному про-

сторі багато книг про те, що люди їли під час Першої та Другої світових воєн. Але у нашій культурі не було прийнято розповідати про побут людей, як вони виживали у складні часи – з підручників історії ми знаємо лише про подвиги та битви. Тому я подумала, що така складова війни як влаштування побуту і приготування їжі певними людьми у певному місці – дуже важлива. Фіксуючи такі моменти, ми можемо потім простежити, як ця війна вплинула на нашу гастрономічну спадщину, що змінилося, що додалося. Тобто це не стільки про рецепти, скільки про досвід людей, які під час війни знаходяться у певних обставинах і їх проживають, – розповідає Марія Банько.

ЇЖА ДОПОМОГИ

Перша частина книги – це історії волонтерських кухонь. Тут більше про бажання допомогти, бути причетними. Це історії про те, як люди гуртуються задля допомоги військовим, переселенцям або жителям прифронтових містечок та сіл. ▶

Закінчення на стор. 5

НОВИННЕ

КАБМІН МОЖЕ ПРОДОВЖИТИ ПЕРІОД ІДЕНТИФІКАЦІЇ ВПО В ОЩАДБАНКУ ЩЕ НА ТРИ МІСЯЦІ

Найближчим часом уряд розгляне можливість продовжити період фізичної ідентифікації одержувачів пенсійних і соціальних виплат в Ощадбанку до 31 березня 2024 року.

Зокрема це стосується внутрішньо переміщених осіб, яких було взято на облік до 24 лютого 2022 року, повідомили у Мінреінтеграції. Такі громадяни не проходили обов'язкову періодичну фізичну ідентифікацію з початку COVID-карантину.

Раніше період ідентифікації було продовжено до 31 грудня 2023 року. Отже, принаймні до кінця поточного року навіть за відсутності ідентифікації держава не припинить виплати, а Ощадбанк не блокуватиме рахунки.

Нагадаємо, що уряд розширив можливості для фізичної ідентифікації, необхідної для продовження отримання соціальних виплат. Зокрема, можна проводити ідентифікацію віддалено:

- ♦ авторизувавшись в особистому електронному кабінеті на вебпорталі електронних послуг Пенсійного фонду України за допомогою віддаленого кваліфікованого електронного підпису Дія.Підпис (Дія ID);
- ♦ через відеоконференцзв'язок із співробітником ПФУ, під час якого надаються документи, що посвідчують особу.

Для тих громадян, які перебувають за кордоном, існує також можливість проходження ідентифікації в консульській установі.

ДО УВАГИ АБИТУРІЄНТІВ: ВПРОВАДЖЕНІ ЗМІНИ ЩОДО ВСТУПНОЇ КАМΠΑНІЇ 2024 РОКУ

Верховна Рада ухвалила низку змін щодо державної підсумкової атестації та вступної кампанії 2024 року.

Зокрема, скасовується набір вступників для здобуття ступеня вищої освіти молодшого бакалавра. Але залишається вечірня та заочна форми навчання, необхідність яких раніше підлягала сумніву.

Вступні випробування на бакалаврські програми проводитимуться в форматі національного мультипредметного тесту (НМТ) із 4-х навчальних предметів. Три з них є обов'язковими – це українська мова, математика та історія України. Крім того, буде один предмет на вибір з переліку: українська література, іноземна мова (англійська, німецька, французька, іспанська), біологія, хімія, фізика, географія. Додатковий предмет вступник зазначатиме під час реєстрації для участі в НМТ.

Також встановлено, що 2024 року конкурсний відбір на навчання для здобуття ступеня вищої освіти може здійснюватися за результатами ЗНО 2021 року та/або вступних випробувань 2022-2024 років.

Державну підсумкову атестацію (ДПА) для 9-х та 11-х класів у 2024 році не проводитимуть. Однак український центр оцінювання якості освіти планує зробити пілотне ДПА для учнів четвертих класів.

Волонтерський «День Подяки Військовим»

ІСТОРИЧНЕ

В четверту суботу листопада Україна вшановує пам'ять жертв голоду 1921-23, 1932-33 та 1946-47 років. Але згадувати їх варто не день на рік, а стільки, скільки треба, аби зрозуміти причини ненародження 9 мільйонів українців та осудити їхніх катів.

ПОСУХА, ЯКОЇ НЕ БУЛО

Міф про «страшну посуху», яка нібито спричинила неврожай по всьому СРСР, спростовується легко: варто дослідити відомості про тогочасні погодні умови, аж ніяк не критичні. Урожайність 1931 року становила 6,7 центнера з гектара – і голоду не було, а 1932 року за «посухи» вона склала 7 центнерів, проте голод настав. А чи ви знали, що 1933 року польська влада на вимогу фермерів припинила розмитнення продуктів з СРСР, бо через безкінечні ешелони, які комуністи гнали до Європи, ціни на зерно та м'ясо у Польщі впали удвічі? Всю живність тоді просто повикидали з вагонів, й тисячі кролів, овець, курей заповнили прикордонні польські міста.

– В той рік багатий був врожай, його вивозили. Ми ж бачили, бо нас зганяли із школи хліба полоть: пшеницю, ячмінь, жито, – згадує Антоніна Пилипівна Дронова, жителька села Штормового Новоайдарського району нішньої Луганської області.

Спогади Антоніни Пилипівни та інших тоді ще живих свідків Голодомору записала 2008 року фольклористка Людмила Зборовська. Розповіді ще понад 250 селян зібрані у книзі Ірини Магрицької «Врятована пам'ять. Голодомор 1932-1933 рр. на Луганщині: свідчення очевидців».

Поки було можна, люди масово тікали з сіл по їжу

– У 1933 році батько, дізнавшись, що у **Воронезькій області урожай, поїхав туди на роботу** і привозив нам муки. Так ми і врятувалися, – наводить Ірина Магрицька свідчення про міфічність «спільного голоду» від жительки Попівки Краснолиманського району Донеччини Марії Зозулі.

– Оце Росія, Бондарево, від нас за сім кілометрів, так ото були в матерів ліжники, рушники, всяке таке – виносили туди. А там дадуть чи кусочок хліба... **Росія не голодувала**. Так хто дебіліший, хто на ногах держався – усі кинулись у Росію. Ото наміняють трошки, і осталися живі. А росіяни... зовсім рядом же, а жили непогано, – свідчить Іван Поволоцький з села Ганнусівки Новопокровського району Луганщини.

Утиски селян аж до вимусованого голодування почалися задовго до 1932 року. Політика «чорних дошок», коли колгоспи отримували посилені план хлібозаготівель, стосувалася лише українських сіл та регіонів, де українці на той час становили

УПОКОРЕННЯ ГОЛОДОМ

Згадують українці Сходу

Труп померлих від голоду лежав просто неба (1932-33 роки). Фото: Александр Вінербергер

більшість населення: Кубань, Нижнє й Середнє Поволжя. Ніде в СРСР, окрім України та Кубані, не було загороджувальних загонів, які оточували села і не давали людям втекти від голоду.

– Прийшли записувати в колгосп нас, а тато сказав: «Я робити ні на кого не буду». Тоді наклали на нас план хлібоздачі такий, що в нас зроду стільки зерна не було, – згадує Олена Машенко зі Златоустівки Волноваського району Донеччини. – За невиконання батька посадили, дали три роки тюрми. А тоді прийшли розкуркулювати, то забрали велике рядно, яким ми всі разом вкривалися, та майже весь посуд... Голубів переловили, шибки повибивали взимку – **оце таке комсомольці робили**.

дав. По-перше, українське село вважалося непридушеним осередком повстанського руху. Голодомор 1921-22 років знизив активність селян майже до нуля, але наприкінці 1920-х протести відновилися. 1930 року 30% антирадянських селянських виступів в СРСР відбулися саме в Україні. Найбільші втрати 1932-34 років – 20% населення – припали на Харківщину, до якої тоді входила більшість нинішньої Луганщини, де селянський спротив був найбільш потужним.

По-друге, інтерес Сталіна полягав в тому, аби змусити «куркулів»-українців допомогти державі економічно. Адже з часів розпродажу за кордон царського майна більшовицька влада накопичила нові величезні борги. Тож «погрусити» населення найзаможнішої республіки СРСР здавалося гарною ідеєю. Зроблено це було за допомоги мережі «Торгсинів» – магазинів, де люди могли обміняти коштовності на гроші чи товари. Просто цифри: якщо у травні 1932 року на всю Україну було 26 «Торгсинів», то в жовтні 1933-го їх стало аж 263.

Люди здавали золото за ціною лому. Купували переважно їжу, адже містяни також голодували – радянська влада годувала лише службовців, робітників стратегічних галузей та партійну номенклатуру.

– Робітники ще отримували цю мізерію, цих 750 грамів хліба, але місто було забите селянами, які тікали з сіл і вмирили на вулицях, – згадував ситуацію у Дружківці син розкуркуленого селянина Теодор Цехмістро.

Протягом 1933 року «Торгсини» висмоктали з людей коштовностей на суму, еквівалентну 57 млн доларів. Для порівняння: вигоду з врожаю пшениці складав до 10 млн доларів, а з розпродажу Ермітажу вилучили 20 млн.

«Торгсини» явно були вигіднішими за експорт, проте 1936 року їх закрили – населенню, яке вижило, не стало чого туди нести.

«Я ТЕПЕР ЗНАЮ, ЯК УМИРАЮТЬ – СПАТИ ХОЧЕТЬСЯ»

Єдиний вибір, який залишили українцям, був жакливим – обирати, кому ще пожити, а кому померти, аби поліпшити

долю інших. Про це – дві історії з луганського села Кабичівки.

– Ой, ви якби знали, стіки тоді людей померло, як їх возили возиками! – розповідає Ірина Кузьменко. – А отой, що у нас по сусідству – цей сам поїв дітей. Матері сусідська баба каже: «Ходім, провідаєм Семена». Пішли вони, а він сидить на лежанці, а дівчина на печі плаче. Одна ді-

КУРКУЛЬСЬКЕ ГАСЛО, ЩО „ХЛІБА НЕМАЄ... ГОЛОДУЄМО“ – РОЗБИВАЄТЬСЯ СОТНЯМИ ВИКРИТИХ ЯМ З КРАДЕНИМ КОЛГОСПНИМ ХЛІБОМ ВЩЕНТ РОЗТРОЩИТИ САБОТАЖ, ВИЯВИТИ Й ПОВЕРНУТИ РОЗКРАДЕНИЙ І НЕ ЗАКОННО ОДЕРЖАНИЙ ХЛІБ

Ось як Пискун „голодував“, а таких ще багато

Підкуркульники, лідарі й симулянти-спільники куркулів, шалено агітують проти хлібозаготівель, насамперед проти переобмолоту та повернення не законно одержаних авансів „Хліба немає“ – ось гасло Писківських саботажників.

– Хліба немає, голодуємо так галасував і Пискун Дмитро, що вперто відмовлявся повернути 2 цв. 28 кг. не законно одержаного хліба. Довго з ним, щодня говорили на бригаді, але Пискун – спільник куркуля, хліба не здавав.

Створивши селянам пекельні умови існування, влада переклала провини на «куркулів» («Під прапором Леніна» від 19 січня 1933 року)

говорив Пискун – де той хліб у мене... Поїли.

А насправді, коли бригада перевірила то виригла яму де було заховано 17 пуд. різного збіжжя. Хліба це одна яма? Ям з краденим – прихованим хлібом в колгоспах багато, але їх треба лише вайти.

Треба організувати лють чесних колгоспників, організувати антинавіявлення куркульських ям, на розтрощення куркульської агітації й саботажу хлібозаготівель. Це першочергове завдання, насамперед партійно-комсомольських організацій Писківської с-рєди.

Хліб у куркульських ямах

Ще з самого початку збиральної кампанії, під час молотби, куркулі та їх спільники – лідарі й симулянти в Писках багато розкрали колгоспного хліба, закопали його в ями, а тепер галасують, що „хліба нема“, агітують проти хлібозаготівель.

Ось наприклад, Халабуда Іван, ціле літо в колгоспі не працював, а займався крадіжкою хліба. Під час чистки колгоспів, він невідомо куди з сільою зник із села. Коли бригадою його подвіря було перефрено, то виявлено 4 ями з захованим в них 26 пудів різного збіжжя.

Цей приклад наочно доводить

підлі Донецької області. В цьому ж селі і пережила окупацію, голод 1947 року.

– У школі давали «дитячий сніданок»: борщ зварять із буряка і капусти, картоплі ж не було, і хліба не було, ніде нічого не було. **Я тепер знаю, як умирають – спати хочеться**. Учителька балакає, а я сплю, і упала під парту мертва вже. Мене понесли в столову. Розщепили мені рот і залили гарячого борщу, водою холодною облили, і ото мене спасли так, – знову свідчення Антоніни Дронової. – Сестричці було п'ять років, вона пішла десь, **то вже не вернулася, напевно, хтось з'їв...**

Усі три голодомори пережив Карпо Савіщенко, 1913 року народження, з села Лозовівки Старобільського району Луганщини:

– В двадцятих роках причиною був неврожай. **У 1933-му врожай був**. Хто пішов у колгоспи одразу, тим легше було, бо там хоч трохи годували, а в тих, хто не пішов, забрали все. Ми одразу в колгосп не пішли. Хазяйство було невелике – корова та кобила. Увели, забрали залишки кукурудзи та проса. Старший брат сказав: «Раз таке діло, то

вчина осталась, Марія, а ті – хтозна. Тоді ж баба до печі, та каже: «Що в тебе тутечки чавуни, що ти вариш?». «Та... мнясо». «Що за мнясо?». **«Папка мамку зарівав, так... варе**. Каже, щоб і я їла, а як не їстимеш, і тобі те буде».

Іван Архипович Тарабановський згадує про подібне під час голоду 1946-47 років:

– Приходе сусідка, а я і Володя, менший брат, лежимо пухлі. Ну, сусідка: «Ганно, та закопай ти їх, я он своїх двох закопала, та і все». Ну, а я ж чую. Думаю: «От радість яка: **закопають, не будеш мучиться, харашо!**». Потім почалась верба, почали мені кашки з верби жувать. Живі залишилися з Володькою, не закопала нас мати.

А ось спомини селянки з розкуркуленої родини Парасковії Григорівни (Білокуракине, Луганщина) зі слів її сина Миколи Опанасовича:

– У 1933 рік першим від голоду помирав батько матері, мій дід. Невдовзі помирає і бабуся. До дітей приходить сусідка та радить старшій сестрі: **«Цю корми і цю, а цю – ні, бо вже слабка і все рівно помре»**. Найменша – це моя мати, і було їй тоді шість років. Вижила чудом, потрапивши до дитячого будинку в Миколай-

давайте запишемося в колгосп, може, будем живі, а то поздохнем... Відніс голові колгоспу заяву. На ранок посилають мене годувати овець... Сестра знайшла мене серед поля, лежу і не маю сил піднятися. Вранці виходжу з хати – повз везуть на бричках померлих. Тоді мерли кожен день то двоє, то троє.

ЦІНА ГЕНОЦИДУ

Радянська влада до останнього приховувала надсмертність в Україні через голодування населення. Розсекречені архіви СБУ (центральні архіви у Москві нещодавно отримали гриф «Секретно» ще на 40 років) доводять, що дані перепису населення СРСР 1937 року були сфальсифіковані.

Питання кількості втрат України від Голодомору досі залишається відкритим. Більшість науковців наполягає на цифрі понад 7 мільйонів людей в УРСР та 3 мільйони українців Кубані, в Поволжі та Казakhstanі. Щодо втрат ненароджених, то тільки у 1932-34 роках Україна не дорахувалася 600 тисяч немовлят. Якби не Голодомор, то чисельність населення країни зараз була би більшою на 9 мільйонів.. **СН**

Оксана СТЕЛЬМАХ

ОСОБИСТЕ

РОДИННЕ ДЕРЕВО
МАЙЖЕ ВСОХЛО ПІД ЧАС
ГОЛОДОМОРУ

На стіні, де Мирослав візуалізує свій рід, можна побачити імена найстаріших родичів, про яких він знає – Йосипа та Анастасії. Юлія, мама Мирослава, каже, що історія як пам'ять про минуле цікавила хлопця давно: з дитинства він любив розглядати родинні фотоальбоми та розпитувати про людей та події, зафіксовані на світлинах. До речі, те, що фотоархів вдалося вивезти з Бахмута, в родині вважають дуже важливим – збереження пам'яті у візуальному вигляді допомагає відчувати тяглість поколінь навіть у вимушеній евакуації.

Цього року Мирослав вперше потрапив до Музею Голодомору, де його вразили книги по кожній області України, де записані померлі від голоду. Не знайшовши імен свого прадіда та його родини у книзі пам'яті Луганської області, Мирослав заповнив Картку обліку жертв Голодомору, аби трагічна історія його роду була зафіксована і збережена.

– Родоводом я зацікавився ще минулої осені, – розповідає Мирослав. – Став вивчати архіви, знайшов спеціальні сайти. Але знайти щось таке, що знають лише родичі, звісно, ні на якому сайті не можна. Тож я писав, телефонував тим рідним, які могли щось розповісти. Дізнався історію моєї прапрабабці – я навіть не знаю, як її звали, в родині пам'ятають тільки, що вона пухла з голоду і померла у селі Березова Лука у Полтавській області. Це та гілка, звідки моє прізвище – Коцько.

Інформація про долю іншої родинної гілки – з Луганщини – саме й зацікавила Музей Голодомору. Досліджуючи свій родовід, хлопець дізнався, що під час Голодомору 1932-1933 років у селі Петренковому на Луганщині загинув його пра-

Школяр Мирослав Коцько впевнений, що збереження пам'яті про предків важливе для майбутнього, тож досліджувати свій родовід варто не тільки з міркувань цікавості. Його зусилля вражають – юнак самотужки докопався до відомостей про своїх родичів, датованих аж 1778 роком! Деякими знайденими фактами Мирослав нещодавно поділився з науковцями Музею Голодомору у Києві, поповнивши іменами своїх рідних Національну книгу пам'яті. А ще після вимушеного від'їзду з Бахмута він створив власний YouTube-канал, де розповідає своїм ровесникам і дорослим про історію рідного міста.

«ВЧУСЯ ПОВАЖАТИ
ЖЕРТВИ ПРЕДКІВ»

13-річний бахмутянин досліджує
свій родовід та історію міста

прадід Никифор Мишук та майже всі члени його сім'ї. Врятуватися вдалося лише прадідові – Юхиму Никифоровичу Мишуку. Він пішки, через поля, дійшов до Лисичанська і там залишився працювати на шахтах. Згодом воював, був поранений, але все ж таки став тим паростком, який врятував майже всохла під час Голодомору родинне дерево.

Дещо з родинної історії про Голодомор хлопець волів дізнатися й від прабабусі Валентини, яка минулого року, на жаль, загинула на Донеччині у селі Берестовому. Але, каже Мирослав, вона не часто згадувала часи голоду, казала, що її мама майже нічого про те не розповідала. Юнак гадає, що люди просто боялися говорити про це, бо навіть за спогади могли покарати.

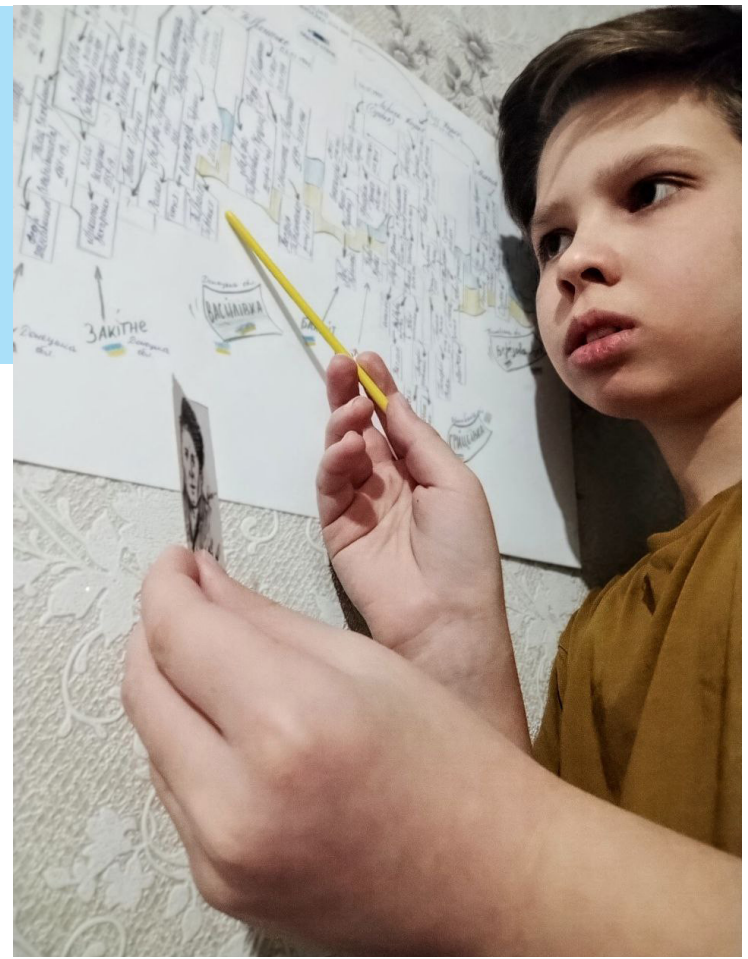
– Я вважаю, що такі національні трагедії, як Голодомор, неодмінно мають залишитися в народній пам'яті. Бо це штучний голод, а не природний катаклізм. Це жахливі страждання: увяють, вони їли спичаки! Знаєте, що таке спичаки? Солома. Оце їли солому, з водою перемішували, у ступці перетирали. А ще розказували, як комнезамники брали кілки та по городу проходилися, штрикали, а мій прапрадід Степан ховав зерно в землі, то вони знайшли та все позабирали.

Пам'ять, вважає Мирослав, має важливе значення для суспільства, бо якщо ми забудемо помилки минулого, то будемо повторювати їх і надалі.

– Я не просто дізнаюся про долі своїх предків, бо це мені цікаво чи захоплює відчуття причетності до минулого. Я пам'ятаю про них і вчуся відчувати їхній біль, поважати їхні жертви.

БАХМУТ:
БУДІВЛІ ТА ЛЮДИ

– А історією Бахмута я зацікавився тоді, коли ми виїхали, і я зрозумів, що навряд чи ми повернемося, – згадує

Мирослав. – Надія ще була, але коли почали руйнуватися бахмутські старовинні будівлі, коли вперше до такої будівлі з понад сторічною історією прилетіла ракета, мені дуже захотілося дізнатися про своє місто якомога більше. Звісно, я щось знав і до цього, але хотілося зануритися глибше – коли вони були побудовані, з яких матеріалів, ким, як використовувалися, які відомі особистості тут були.

мацію – не хочу привласнювати собі чуже, – серйозно доповідає дослідник.

Він мріє, щоб про історію його міста дізналися якомога більше людей, тож вирішив озвучувати свої відео, а не писати текстом, щоб інформація легше сприймалася. І позаяк останнім часом про руйнування Бахмута, на жаль, дізнався чи не увесь світ, Мирослав хоче зберегти пам'ять про унікальне старовинне місто та його достоїнств. Каже, що не проти записати відео про видатних бахмутян, бо історія міста зберігається не тільки у будівлях, а й в людях.

– Загалом я маю вже 47 відео. Вони не всі виключно про Бахмут, ще про Кам'янець-Подільський, де я тепер живу, про українську символіку, про традиційні свята. В мене є постійні підписники, а YouTube-шортси (короткі відео) передивилися понад дві тисячі людей. Але я не ганяюся за переглядами.

Мені хочеться, щоб свідомі люди бачили і розуміли історію нашого міста.

Сам хлопець, хоч і був тоді зовсім малим, пам'ятає, як 2014 року війна прийшла у рідне місто. Як над дахом його будинку пролітали військові гвинтокрили, що вивозили поранених. Як у родині готували борщ, щоб нагодувати військових. Як його дід усі ці роки допомагав армії як волонтер...

– Так, це також історія, але, виходить, ми її зараз пишемо, – каже Мирослав. **CN**

Елизавета ГОНЧАРОВА

І хлопець почав досліджувати інформацію, що існує у відкритих джерелах – на сайтах, в архівах газет. А нещодавно познайомився з працівником Бахмутського краєзнавчого музею Ігорем Корнацьким.

– Я був радий, коли він мені сказав, що моє відео гарне. Насправді я б хотів, щоб і надалі він, як історик, допомагав мені виправляти помилки, якщо такі є. Але я намагаюся дуже ретельно підбирати інформацію, кілька разів перевіряю її, порівнюю фото, які знаходжу. Звісно, я підписую джерело, з якого беру інфор-

АКТУАЛЬНЕ

Починаючи з 16 жовтня, РФ дозволила громадянам України перетинати кордон на в'їзд лише у двох місцях – в аеропорту Шереметьєво та в автомобільному пункті Лудонка. В реальності ж працює лише Шереметьєво, бо Лудонку (Віентулі) закрила зі свого боку Латвія. Фільтрацію для власників українських паспортів країна-окупант зробила максимально жорсткою, тож сотні українців отримують відмову у перетині кордону і не можуть потрапити додому на територію, яка наразі окупована. Хтось скаже: ну то й що? А нам яке діло до тих, хто претється в окупацію через Росію? Але насправді ця болісна тема торкається дуже багатьох людей.

Війна розкидала українців по різних частинах світу, в тому числі – і по теренах РФ. Далеко не всі самостійно обирали шлях для евакуації – їх вивезли, а вдома залишилися родичі, які потребують опіки. Дехто з тих, хто виїхав в Україну чи Європу, також вимушені наразі перетинати лінію кордону з РФ, щоб не полишати напризволяще своїх рідних в окупації. Цих людей охоплює справжній відчай, коли окупанти відмовляють їм у праві потрапити додому.

«ТАК ТРЕБА...»

Історії людей, вимушених їхати в окупацію – всі про горе. Щасливих серед них немає.

Надія М. півтора роки не була в Маріуполі. Виїхала з двома дітьми в кінці березня 2022 року після трьох тижнів пекла під обстрілами. Опинилася за кордоном, у Чехії. В Маріуполі залишилися її літні батьки, які категорично відмовилися виїжджати разом із донькою.

– Всі ці півтора роки життя за кордоном я не можу знайти собі спокою через батьків. Їм дуже важко там самим. Є великі проблеми з медичним обслуговуванням, мама скаржиться, що потрібних ліків немає в аптеці. Якийсь транзитний тульський лікар видав їй пігулки, але я навіть не знаю, чи вони діють. Словом, я не витримала, залишила дітей на сестру і поїхала до Маріуполя їх провідати. Спеціально до поїздки не готувалася, видалила декілька світлин, та й все. Але на таможні у Шереметьєво росіяни всі видалені фото відновили. Підключили телефон до комп'ютера, і бац – на екрані я на проукраїнському мітингу. Український прапор не на мені, на подрузі, але ніхто не став питати, хто та що. Просто відмовили у в'їзді. Як бути далі, я просто не розумію.

І таких випадків, коли людям відмовляють у праві потрапити додому під різними приводами – дуже багато.

– Мій знайомий повертався до Волновахи із російського Сургута, куди його з родиною примусово евакуювали в березні минулого року, – розповідає мешканка Волновахи Наталя Т. – Ну пожили вони там, холод, житло дуже дороге, роботи немає. Точніше, вона є, але для українців – на мінімальних зарплатах. Тож вирішили повертатися до Волновахи. Але навіть якщо ти перебував на території РФ, тобі все одно доведеться проходити фільтрацію і перевірку. От і знайомого стали перевіряти. Спитали, чи має він нерухомість у Росії. Він відповів, що ні, не має, лише у Волновасі є будиночок. То

ПРОЙТИ ФІЛЬТРАЦІЮ НА КОРДОНІ З РФ

До чого приготуватися, якщо треба потрапити на окуповані території

феесбешник психанув: «Так, по-твоему, що, Волноваха – це не Росія?» – і наклав заборону на два роки для цього хлопця на перетин кордону. Уявіть, дружині з дітьми – дозволив, а батьку дітей – заборонив!

Сама Наталя дісталася до мів, але теж зізнається, що не від хорошого життя.

– Так треба, така необхідність. Хоча я б сто разів радила подумати тим, хто на це наважується. Я сама повернулася до Волновахи лише через сліпого батька. Але довелося пройти через такий тиск, що і пригадувати не хочу. Мене шість годин перевіряли, перш ніж таки дали дозвіл на проїзд...

КВЕСТ ЗА ПРАВИЛАМИ І БЕЗ

Олена Т. – менеджерка однієї з компаній-перевізників, яка працює на окупованих територіях з 2015 року. Вона розповідає, що наразі для громадян України існує лише одна можливість потрапити до своїх домівок на окупованих територіях: спочатку дістатися Білорусі, а звідти – літаком до Шереметьєва. Правда, де хто летить із Туреччини, але це дуже дорого і незручно для тих, хто знаходиться не за кордоном, а в Україні.

В аеропорту Мінська українців просять заповнити декларацію, поверхово перевіряють, проводять співбесіду, але зазвичай там до людей ніхто сильно не чіпляється. Всі основні випробування починаються в Шереметьєвому.

– Після прибуття в Шереметьєво людей з українськими

паспортами шикують в окрему чергу. На паспортному контролі забирають внутрішній український та закордонний паспорти, а людей спрямовують назад у зону очікування. Десь через годину починають

називати прізвища людей і поступово всіх відправляють до терміналу С – це і є місце, де всі заповнюють анкети-декларації і чекають на фільтрацію.

кулер з холодною та гарячою водою, тож у кого є пакетики з кавою або чаєм, можуть приготувати собі гарячі напої. Нещодавно в дальній залі постелили надувні матраці з ковдрами, але люди бояться пропустити виклик, тож скупчуються ближче до кабінетів, іноді просто на підлозі.

Менеджерка каже, що не пустити додому можуть під будь-яким приводом ба навіть без. Не сподобалася пісня у плейлісті, світлина, слово у листуванні або відсутність листування як такого...

– Одну жінку тримали на допиті 8 годин за те, що в її телефоні було лише три номери – доньки та двох онуків. Росіянин не вірив, що можна мати лише три контакти, і вважав, що жінка видалила всі інші. Йому було важко зрозуміти, що літня жінка може спілкуватися телефоном лише з рідними, і він не відпустив її 8 годин! Це нерви, це шалений тиск. Тому я і кажу всім, хто до нас звертається: подумайте, чи готові ви таке навантаження витримати.

З останніх «нововведень» – необхідність мати зворотній квиток з Шереметьєва, який треба придбати в аеропорту вильоту (наприклад, у Мінську). Інакше можуть завернути просто по прильоту. Після проходження «співбесіди» з ФСБ квиток можна повернути і отримати назад гроші.

– Якщо фільтрацію не пройшли, вас запросять, зачитають закон, згідно з яким вас не пускають в країну, і скажуть про подальші дії. Інколи – без всякого закону, просто не пускають, і все. Ну і у разі відмови ви залишаєтеся в залі очікування чекати літак, в якому вас повернуть туди, звідки ви приїхали. Інколи чекати доводиться і 8, і 12 і навіть 18 годин, – розповідає Олена.

Фото: Ірина ГОРБАСЬОВА

Представниця компанії-перевізника каже, що виїхати з окупації наразі набагато простіше. Там теж перевіряють телефони, інколи людей завертають і відмовляють у праві повернутися в Україну. Але таких випадків набагато менше.

ОСЬ ДЕКИЛЬКА ПОРАД ТИМ, ХТО ВСЕ Ж ТАКИ ЗМУШЕНИЙ ПОПРИ ІСНУЮЧІ ЗАГРОЗИ ПОВЕРТАТИСЯ НА ОКУПОВАНІ ТЕРИТОРІЇ:

☑ Ретельно обирайте перевізників, не вносьте передплату – на цьому ринку дуже багато шахраїв, які не проти підзаробити на горі людей.

☑ Готуйтеся до поїздки заздалегідь. Видалить зі свого смартфона все, що може не сподобатись окупанту. Перевірте й свій плейліст, бо пісні «Байрактар» або «Москва, по ком звонят твої колокола» можуть стати приводом для того, щоб відмовити вам у проїзді.

☑ Але зовсім «чистий» телефон перевірятимуть особливо ретельно і наразі у росіян є всі можливості відновити кеш телефону. Тож після скиду інформації варто певний час завантажувати пам'ять телефону новим контентом, поки ячейки пам'яті не перезапишуться.

☑ Краще звернутися до фахівця, який допоможе почистити телефон професійно, так, щоб відновити файли було неможливо.

☑ Не варто купувати новий телефон, аби гарантовано проїхати без проблем. Навпаки, це викликає підозру і може також стати приводом для відмови. Або купуйте за 2-3 місяці до поїздки і активним ним користуйтеся.

☑ Якщо людина їде із дітьми, то на допиті вони присутні поруч. Їх також можуть допитувати і точно – у кожного перевіряють телефон. Тому чистити треба не тільки свої телефони, а і дитячі.

Пам'ятайте головне. Як би ви не готувалися до перетину російського кордону, завжди може знайтися привід для відмови. Тому будьте готові до такого розвитку подій і майте план, як, куди і за які гроші ви будете повертатися. **СН**

Ганна САВЧЕНКО

КУХНІ ВІЙНИ

Закінчення. Початок на стор. 1

Наприклад, проєкт Military Chef. Його запустив Віталій Колощиць – український піцайоло, учасник чемпіонату світу Pizza World Champion-2019. Він створив піцу-піч на колесах, щоб їздити з нею вздовж лінії фронту так близько, наскільки дозволять військові, та готувати якомога більше смачної піци для захисників.

Або проєкт «Военний Мішлен», до якого волонтери залучили відомих шеф-кухарів і збирають гроші на потреби ЗСУ через організацію благодійних аукціонів під час звань вечорів з високою кухнею. До цього проєкту, масштабованому на всю країну, згодом додалися ще й «Дні Подяки Військовим», коли у парках шпиталів шефи обслуговують «кафе» зі столиками, а тим з поранених, хто не зміг прийти або приїхати на візку, передають їжу в палати.

ЇЖА ВИЖИВАННЯ

Друга частина історій – про людей, які знаходилися на межі, в умовах фізичного виживання. Часто такі історії від людей з деокупованих територій – про те, як містяни, не маючи бажання співпрацювати з окупантами, займалися натуральним обміном, аби мати щось їстівне для себе та своєї родини. Наприклад, робили сир, і він допоміг пережити важкі часи – не торгувати на ринку за рублі, а міняти на сало чи городину у сусідів.

Окремий блок у цій частині – історії з Маріуполя. Місто опинилося в облозі, не стало раптом ні магазинів, ні комунікацій, ні зв'язку, а люди примудрялися якось знаходити їжу і щось готувати у підвалах. Марія називає це їжею виживання.

– Наразі на сайті є кілька історій маріупольців, які між

собою дуже схожі. Вони без фото – з питань безпеки люди видаляли фото з телефонів або взагалі їх не робили, бо на межі виживання думается про інше. Зазвичай спочатку люди згадують своє щасливе життя до війни, а вже потім про початок повномасштабного вторгнення і жахиття у Маріуполі – як швидко закінчилися продукти у магазинах, а вихід на вулицю у пошуках харчів та води став під обстрілами смертельно небезпечним. Часто люди також розповідають, якою була їхня остання вечеря у Маріуполі перед виїздом звідти.

Ось історія двох сестер – 23-річної Діани та 16-річної Соні. Вони вибралися з Маріуполя, але досі не знають, що з їхніми батьками, яких окупанти посадили в машину і вивезли з міста. Коли з їжі

Непереможні вареники від Марка

Серед історій про їжу виживання є такі, які змінюють наше уявлення про святковий стіл. Наприклад, шашлик,

зину вони більше нічого не мали, а зберегти запаси у холодильниках без наявності світла було вже неможливо. Так святкові страви стають вимушено буденними і потім асоціюються у людей з такими, що допомогли їм пережити голод.

ЇЖА НА ЧУЖИНІ

Третя частина історій – про кухню українців за кордоном. Найчастіше це історії про борщ, вареники або щось локальне з нашої гастрономічної спадщини. Опинившись у новому культурному просторі, люди намагаються віддячити за прихисток і за традицією представляють те, що готували в Україні. Часто смак цих страв вже новий, адже вони готуються з продуктів, придбаних у Європі. А там, як ми знаємо, помідори смакують не так, як вдома.

Вражає історія 10-річного Марка, який наразі з родиною живе у Швейцарії. Марку належить ідея марафону

«Непереможні вареники»: люди роблять внесок, а за це отримують доступ до закритої інстаграм-сторінки, де Марк викладає відеорецепти українських страв. Так завдяки вареникам хлопець зібрав кошти вже на кілька дронів для ЗСУ.

ЇЖА ВОЇНІВ

Четверта частина історій присвячена тому, що готують на передовій наші захисники і захисниці. Такі історії записувати важко, зізнається Марія, адже часто військові не вважають їжу чимось особливим.

– На сайті є цікава історія про те, як готували рибну юшку у вирві від вибуху міни. Це не про подвиги, а про побут, тож військові вважають, що це не дуже цікаво, хоча насправді то не так. Я б хотіла, аби таких історій було більше.

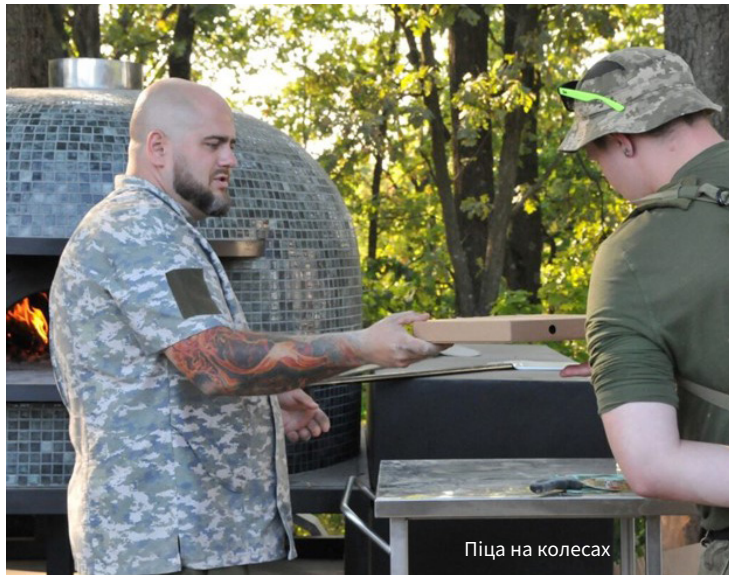
ЇЖА ПЕРЕМОГИ

У важкі хвилини, коли огортає сум, Марія заходить на сторінку Британського музею і дивиться, як люди святкували закінчення Другої світової війни: вони виносили на вулицю столи і влаштовували спільні застілля. Дівчина вірить, що щось подібне буде і в Україні. Вона вже має записані відповіді шеф-кухарів на запитання, що вони планують приготувати на святкування Перемоги України.

Записуючи розмову з Марією, я згадала часи блекауту у Києві, куди моя родина переїхала з Донеччини. Наш орендований будинок, який опалюється лише електрикою, стояв холодний. У нас тут в принципі немає газу, але є камін. У ньому ми смажили яйця із сосисками – після трьох днів на бутербродах це був неймовірно смачний сніданок.

Певно, у вашій родині теж є схожі історії. Надіслати їх можна за посиланням surl.li/nejju – Марія готова опублікувати їх на сайті. Вона хоче зібрати більше таких свідчень, перекласти їх англійською і видати друкованою книжкою. Таке видання допоможе іноземцям краще зрозуміти українців та їхній досвід проживання війни. **CN**

Наталка СТЕПОВА

Піца на колесах

майже нічого не залишилося, дівчата смажили на газовій плитці на вулиці хліб в яйці та їли його з консервами. Це допомогло їм врятуватися.

який зазвичай готується для друзів на природі у вихідний, люди в Маріуполі на початку березня їли щодня, бо крім м'яса з розбомбленого мага-

Олександр Кононов був неймовірно людиною. Внаслідок нещасного випадку він втратив руку та ногу, але не здався, а взявся розводити кіз і готувати «Сири Саніча». В 2014-му активно допомагав військовим на Луганщині, 98 днів провів у російському полоні. Після звільнення продо-

Історія появи під час війни нових гастрономічних ініціатив була б неповною без цього випадку. Власниця сирної майстерні «Лея» фермерка Ніка Галінкіна створила сир «Саніч» на честь відомого волонтера та сировара Олександра Кононова з Луганщини. Росіяни вбили його за відкрито проукраїнську позицію та допомогу українським військовим.

ЇЖА ЯК ПАМ'ЯТЬ

вжив працювати та волонтерити. Жив на Житомирщині та Черкащині, але 2020 року повернувся на малу батьківщину. Жив разом із мамою в селі Борівському неподалік від Северодонецька, де його і застрелили 12 березня 2022 року прямо у власному домі, в інвалідному візку.

Рідні та друзі Олександра не можуть забрати з окупованого села його особисті речі, однак роблять все, щоб про нього не забули – публікують

спогади, збирають архів. А от Ніка вирішила, що шанувати пам'ять свого друга тим, що раз на рік виготовлятиме сир на його честь. Дві голівки. Щотравня.

– Він жив Україною, козами та сиром, – згадує Ніка Галінкіна. – Його вбила війна, але в мене є пам'ять про нього. Поки житиму, поки варитиму сир, доти буду шанувати пам'ять свого друга. Українця. Сировара.

Сир «Саніч» зварений з сирого козиного молока на

Олександр Кононов

справжньому козиному сичузі – на засадах натурального сироваріння, яке завжди пропагував Олександр Кононов. Рік витримки – то вже історія,

каже Ніка. На її думку, цей сир запам'ятає те, що, можливо, з часом зітреться з людською пам'яті... **CN**

Юлія ЧЕБРЕЦЬ

Вероніка Романькова

ВТОРИННЕ СПОЖИВАННЯ – НЕ ОЗНАКА СКРУТИ

Дизайнерка етноодягу Вероніка Романькова мала у Краматорську власну майстерню «Пані», де створювала вишитий одяг й аксесуари. Коли довелося переїжджати до Львова, змоги забрати обладнання в неї не було. На «Вернісажі» – місцевому ринку з хендмейду – майстриня зацікавилася апсайклінгом. Так з'явилися її перші джинсові торби та ляльки й сувеніри з домотканих клаптиків.

– Я шила шопери з джинсовки. Це зараз актуальний аксесуар, він зручний і дешевший за аналоги з нової тканини. Вибирала речі, що були в гарному стані, й моделювала сумки, до них додавала нову міцну підкладку і симпатичну вишивку на зовнішній кишеньці.

Давати друге життя речам, які вже відслужили своє, ніх не пов'язане зі скрутою, переконує дизайнерка. Ба більше, каже, такий стиль користується неабияким попитом у молоді. Зараз Вероніка переїхала до Києва, де планує відновити швацьку справу, зокрема запустити нову лінійку: сумки, хустки, кептарі та сумки – саме у стилі апсайклінгу.

– У столиці цей напрямок вже став дуже модним.

Богдан КРАСАВЦЕВ, керівник громадської організації «Екологічна нація», автор екологічних книжок для дітей:

– Надмірне споживання речей навздогін моді, їхнє виробництво та утилізація дуже навантажують природу. Текстильна промисловість – другий забруднювач планети після нафтової. Щосекунди у світі спалюють вантажівку лахів, бо якщо їх не палити – вони на десятки років осядуть на звалищах.

Про екологічний бік питання перероблення вторинної сировини люди замислюються тоді, коли мають економічну стабільність. Тобто гроші взаємопов'язані з питанням технологічності: коли люди живуть в економічній безпеці, то чому б не почати приділяти увагу збереженню довкілля. Саме тому такі віяння, як апсайклінг, прийшли до нас з європейських країн зі сталим розвитком. Взірцями в екоплані є Швеція, Норвегія, Швейцарія, Німеччина – у цих заможних країнах економно ставляться до придбання нових речей. Недаремно ж кажуть, що голодним в магазин ходити не варто, бо купиш зайвого. А так звані «чорні п'ятниці» маркетологи розраховують на бідних і жадібних – щоб люди купили якомога більше шмоття, яке згодом йде на смітник.

Відомі відповідальні бренди задають тренди на екологічне споживання, приклад – компанія «Adidas» та її кросівки з пластику, що був вилонений у Світовому океані. В результаті селебріті у світі переходять на штучне хутро, росте популярність екошкіри. Деякі бренди забирають свою стару продукцію в обмін на нову зі знижкою, а з вживаного одягу багато всього роблять: предмети мистецтва, аксесуари, одяг, взуття. Тож якщо поставити питання «Чи може сміття врятувати планету?», то відповідь – так, може. Все залежить від креативності мислення.

Апсайклінг – це вторинне споживання речей, про яке замислюються відповідальні люди у розвинених суспільствах, вважають екоосвітяни. Подібний стиль у рукоділлі – чудовий антидепресант, запевняють психологи. А майстрині стверджують, що виготовлений із вживаних речей одяг нині в тренді. Ексклюзивну річ може зробити собі кожен і для цього не потрібна фахова освіта, лише бажання.

МОТЛОХ ЧИ СИРОВИНА: як зі старого одягу створити нову трендову річ

Майстри «ЯМаріуполь» Вінниця

– У місті вже багато хто знає, що я збираю хустки. Мені дуже шкода, коли таку красу викидають на мотлох. Я раніше їх купувала у секондах та барахолках, тепер мені люди зносять їх самі. Тому на заняттях у нас є з чим працювати, – розповідає Ніна Артемівна.

Майстриня каже, що досвід створення нових речей зі старих має з дитинства.

– Коли ще й слова такого «апсайклінг» (яке я й досі не можу запам'ятати) не знала – я вже робила такі речі. З дитинства отримувала драйв від того, що з непотребу створювала нове, оригінальне, красиве. Я народилася у великій родині, нас було десятеро, тож це була необхідність. Мама постійно щось перешивала, навіть замовлення брала. А мені це просто подобається. Дуже рада, що зараз ця техніка набирає світової популярності. Планета захищена зайвим одягом, яке викидають на сміття.

НОВЕ ВЛАСНОРУЧ: 5 ЛАЙФХАКІВ ВІД МАЙСТРИНИ

Гардероб Ганни Махінко з Дніпра – на 90% апсайклінг. Є в ньому і джинси, і популярна сорочка «Франкенштейн», і навіть пальто. Шие собі сама, але професійно цьому не навчалась. Натомість наразі жінка отримує вже третю вищу технічну освіту. Каже, що шиття – то її хобі.

Ганна Махінко

– Пошиття й апсайклінг зокрема – це не зовсім про творчість. Коли люди кажуть, що не дуже творчі, хіба гудзик можуть пришити, то я відповідаю – тут все математично, просто і схематично, дуже дотично до геометрії. Достатньо почитати літературу по кольорах, підібрати свої відтінки, а викрійок і майстер-класів в інтернеті зараз буде вдосталь, з фото та відео, де дуже зрозуміло все пояснюється, – запевняє жінка.

Ганна намагається щодня сидати за швейну машинку хоча б хвилин на 20-30. Каже, бувало таке, що жакет шила за день.

– Завдяки фантазії зі звичайних старих сорочок можна зробити абсолютно нову і дійсно незабутню річ. А непотрібні сорочки отримують друге життя, навіть яскравіше, ніж до цього. Мені свої сорочки чоловік не віддав, тож я зайшла в секонд, купила там на 59 гривень чотири сорочки – просто мені ось прямо тут і зараз захотілося пошити щось яскраве, незвичне. Вранці я їх купила, в обід попрадала-посушила, а за вечір взяла й реалізувала свою «хотілку» – сорочку-зефірку.

Нині Ганна Махінко веде швацький блог і ділиться порадами з підписниками, яких у неї понад 18 тисяч.

Спеціально для читачів «Схід NOW» вона надала п'ять лайфхаків щодо самостійної роботи зі старими речами.

✓ **1. Що з чим поєднувати:** тканини краще комбінувати однотипні, тобто бавовну з бавовною, трикотаж з трикотажом.

– Я зараз собі роблю худі-свіншот, для цього вже придбала п'ять подібних кофтин.

✓ **2. Як міксувати кольори:** краще користуватися циклограмою. Ньюдове добре поєднується з нюдовим, гарно міксуються між собою протилежності та холодні відтінки.

– Я за класику, тому не буду міксувати теплі кольори з холодними. Джинсові речі поєднують зі сріблястою фурнітурою.

✓ **3. Що кому пасує:** брюнеткам підійде червоний, лимонний та оранжевий. Блондинкам краще обирати пастельні відтінки.

✓ **4. З чого краще перешивати:** зручніше перероблювати щось з речей «оверсайз». Тому зазвичай використовується чоловічий одяг.

– З двох жакетів чоловіка я зробила собі шикарну міні-спідницю.

✓ **5. Як почати:** передивитися приклади готових виробів, обрати не найскладнішу річ, сильно її захотіти й братися за роботу. **СН**

ВАЖЛИВЕ

За даними Мінреінтеграції України, станом на 12 листопада 2023 року в російському полоні перебувають 126 українських жінок. З них 46 – військові, 80 – цивільні. На 23 ув'язнених вдома чекають діти. Жінки в російському полоні зазнають жорстокого поводження та тортур, їх утримують у нелюдських умовах без сучасних медичних послуг, харчування, психологічної підтримки. 24 жовтня Маріупольська асоціація жінок «Берегиня» відправила листа президенту України Володимирі Зеленському із закликом до об'єднання зусиль заради звільнення українок із полону.

Зокрема, у зверненні йдеться про створення експертної комісії з питань поводження з жінками, які перебувають у російському полоні.

«На жаль, ні нашою країною, ні міжнародними організаціями, такими як Міжнародний комітет Червоного Хреста, які мають фіксувати такі факти і безпосередньо впливати на них, на даний час не вживається ніяких заходів щодо сприяння у допомозі нашим жінкам. Тому ми, як громадська організація, хочемо звернутись до Вас із закликом щодо створення експертної комісії з питань поводження з цивільними та військовими жінками, котрі перебувають у полоні у зв'язку з війною, що росія розпочала проти України, до якої залучити як представників влади, так і представників правозахисних жіночих організацій, міжнародних правозахисних організацій», – йдеться у листі.

Фото: Катерина Карпенко/фейсбук Валерії Суботіної (Нава)

УКРАЇНКИ В РОСІЙСЬКОМУ ПОЛОНІ

«Берегиня» звернулася до президента України

Головними завданнями для новоствореної комісії «Берегиня» вважає:

- ♦ об'єднання зусиль і створення додаткових каналів комунікації та впливу між представниками влади, правозахисними жіночими організаціями, міжнародними

організаціями для забезпечення доступу представників міжнародних гуманітарних організацій до місць утримання українських жінок, які перебувають у російському полоні;

- ♦ посилення тиску на країну агресора через негідне

поводження щодо полонених українських жінок;

- ♦ залучення до процесу висунування росії вимог щодо надання переліку полонених, з уточненням щодо цивільних та військових жінок;

- ♦ налагодження та побудова на державному рівні ме-

ханізмів для реабілітації тих жінок, котрі пройшли крізь полон, створення чіткого порядку щодо виконання таких механізмів, а також розробка проектів психологічної, правової допомоги для жінок, яких було звільнено з полону, та членам їх родин за необхідності.

Подання маріупольської організації ще знаходиться на розгляді, на це законодавством відведено 30-денний термін. Подальші дії в організації задалегідь не прогнозують.

– Треба діяти за законом і ухвалювати рішення за законом. Ми дочекаємося відповіді від президента, а потім будемо діяти далі. У разі позитивної реакції наші дії будуть спрямовані на участь в реалізації наших вимог, у разі негативної – будемо об'єднуватися з іншими громадськими організаціями і продовжимо роботу. Єдине, що можемо сказати: ми не зупинимося і будемо продовжувати боротьбу за звільнення українських жінок з полону, – зауважила керівниця «Берегині» Марина Пугачова.

Тим часом міжнародна організація Amnesty International також приєдналась до розв'язання проблеми українок у російському полоні і 10 листопада 2023 року подала петицію до Генеральної Асамблеї ООН із закликом поліпшити умови для полонених жінок. У петиції організація закликала ООН забезпечити жінкам доступ до належного медичного обслуговування, включно з психологічною допомогою, запобігти тортурам та іншим проявам жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, а також справедливий і неупереджений судовий процес. Петицію підписали понад 100 000 осіб зі 100 країн світу. **CN**

Ірина ГОРБАСЬОВА

НАДИХАЮЧЕ

Віталій Базака родом з Шахтарська, але живе у Покровську в орендованому будинку, куди переїхав у 2016-му. Роком раніше він отримав важку травму і опинився в інвалідному візку.

Чоловік завжди був активним та непосидючим, працював на декількох роботах, всюди встигав. Наприклад, на радіо «Клас» Віталій починав із роботи кур'єра, а став керівником відділу. Захоплювався футболом, неодноразово був арбітром на футбольних матчах та адміністратором команд на громадських засадах. Тож після травми звикати до вимушеної бездіяльності йому було важко.

– Було психологічно складно пристосуватися до нових обставин, але мені допомогло усвідомлення того, що є ті, кому набагато складніше, ніж мені, і вони потребують допомоги, – каже Віталій.

Нудьгувати вдома він не схотів, і у травні 2019-го за допомогою друзів та колиш-

Попри постійні обстріли та руйнування на Донеччині залишаються люди, які продовжують допомагати тим, хто цього потребує. Віталій Базака з Покровська має важку форму інвалідності, але це не заважає йому організувати благодійні акції та збирати кошти для важкохворих людей, багатодітних родин і переселенців.

НЕПОСИДЮЧИЙ Як покровчанин з інвалідністю дарує добро землякам

ніх колег з радіостанції організував у Покровську перший благодійний концерт на підтримку родин з важкохворими дітьми. Концерт тривав більше трьох з половиною годин, всі виручені з продажу квитків кошти колегіально, за участі представників соціального захисту розподілили між п'ятьма родинами – кожній по 20 тисяч гривень.

– Серед них були сім'я дівчинки з пухлиною головного мозку, яка потребувала невідкладної операції, родини з дітьми, хворими на ДЦП, для яких важлива довготривала реабілітація. Артисти виступали безоплатно, небайдужі покровські підприємці оплатили їм лише проїзд та харчування.

Наступний благодійний концерт Віталій організував вже за пів року – хотів зібрати кошти на автомобіль з підйомником для перевезення людей з особливими потребами. Один такий в Покровську вже був, але для районного центра це замало. Проте зібраних грошей – 112 тисяч – на авто не вистачило, їх спрямували на лікування людей з Покровська

та навколишніх сіл, а також на подарунки дітям з інвалідністю та вихованцям місцевої дитячо-юнацької спортивної школи.

Віталію неодноразово пропонували утворити громадську організацію, але він каже, що не хоче, аби його звинувачували в зазіханні на бюджетні кошти. ▶

Закінчення на стор. 8

НАДИХАЮЧЕ

НЕПОСИДЮЧИЙ

Закінчення. Початок на стор. 7

Грошові збори Базака організує через фейсбук-сторінку волонтерської групи «Даруй добро», створену ним для пошуку тих, хто потребує допомоги, та тих, хто хоче допомагати. Там же він публікує і звіти.

Завдяки підтримці підприємців Покровська волонтер організував виїзди людей з інвалідністю і переселенців на природу, готував масштабні благодійні заходи, які довелося відкласти спочатку через коронавірус, а потім – через російське вторгнення. Під час епідемії, втім, теж не сидів склавши руки – збирав гроші на 100 респіраторів із високим рівнем захисту для працівників міського Управління соціального захисту.

Щоб зрозуміти масштаб планів Віталія, варто згадати ідею благодійного фестивалю, на який до Покровська приїхали 25 артистів. Або ініціативу проведення благодійного аукціону, на який він хотів виставити власні лоти – диски, книги, футболки, м'ячі, хокейні ключки та светри з підписами відомих спортсменів, ветеранів збірної України з футболу, гравців футбольних клубів «Шахтар», «Олімпік», «Інгулець», а також співаків та акторів. Виручені від продажу лотів кошти мали піти на допомогу людям з інвалідністю.

Натомість у квітні 2022 року Віталію разом з дружиною довелося виїхати з Покровська. Рік вони жили у геріатричному пансіонаті у Чернівцях, а потім вирішили повернутися додому. Звісно, що у Покровську Віталій продовжив допомагати своїм землякам.

– Влітку разом з місцевими підприємцями ми організували свято для дітей, які залишилися у місті. Купили 25 квитків на український мультфільм «Мавка. Лісова пісня», а у кінотеатрі на дітей чекали набори з попкорном, напоями, вафлями та солодкі подарунки. Після кіно ще й морозивом пригостили. В складні часи дітям потрібні такі не-

лік радість, аби відволіктися та відпочити.

Нещодавно вдалося допомогти дівчинці, яку разом з двома братами виховує бабуся. Як і всі школярі Донеччини, діти навчаються онлайн, але раніше мали для цього лише старенький смартфон. На заклик волонтера відгукнулися небайдужі люди, тепер у родині є новий ноутбук.

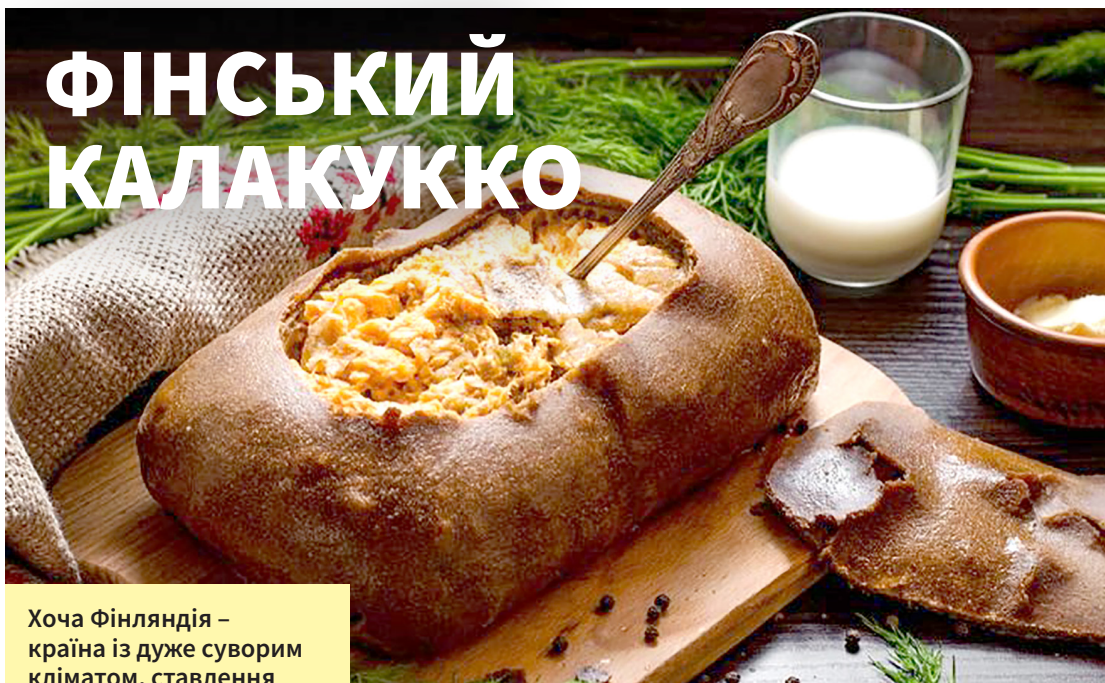
А близько місяця тому Віталій Базака та власниця покровського салону краси Beautiful Олена Гусак організували акцію «Світ краси від світла доброї душі» – за попереднім записом вони пропонують безкоштовні перукарські послуги для людей з інвалідністю, переселенців, багатодітних та малозабезпечених родин.

– Зараз у салоні роблять лише чоловічі стрижки, але

ми шукаємо й жіночого майстра. Поки запропонованими послугами скористалося небагато людей. Можливо, ще не всі знають про цю акцію. Але ми запрошуємо записуватися всім, хто хоче зробити зачіску чи підстригти бороду: просто напишіть у фейсбук мені або у групу «Даруй добро». **CN**

Ірина ДІМІТРОВА

СМАЧНЕ

ФІНСЬКИЙ КАЛАКУККО

Хоча Фінляндія – країна із дуже суворим кліматом, ставлення до людей тут повністю протилежне. Біженцю з України тут нададуть житло, нагодують в пунктах роздачі безоплатної їжі та навіть запропонують психологічну допомогу тим, хто її потребує. Само собою, допоможуть вивчити фінську мову та працевлаштуватися.

Фінська національна кухня – теж з категорії «все й одразу». Тут не бояться поєднувати в одній страві різні види м'яса, або молоко і м'ясо, або навіть рибу і м'ясо. Як приклад – житній пиріг з рибою та салом, який не зустрінеш у жодній іншій країні Скандинавії. Калакукко раніше готували восени на всю зиму – це були свого роду консер-

ви. Перед вживанням пиріг підігрівали і зрізали верхню скоринку. Вміст їли ложками вприкуску з цим хрустким хлібом. Якщо не лякає довгий час випікання, то спробуйте і ви!

ЩО ПОТРІБНО ДЛЯ ТІСТА:

- ♦ вода – 400 мл
- ♦ борошно житнє – 3 склянки
- ♦ борошно пшеничне – 1,5 склянки

- ♦ вершкове масло – 50 г
- ♦ сіль – 2 ч. л.

ДЛЯ НАЧИНКИ:

- ♦ риба (лосось, окунь, короп або будь-яка на ваш смак, очищена від кісток) – 800 г
- ♦ бекон – 200 г
- ♦ сіль – 1 ст. л.

ЯК ГОТУВАТИ:

1. Змішуємо борошно і сіль, вливаємо воду. Додаємо вершкове масло і замішуємо густе тісто. Розкачуємо його до 1 см завтовшки. Присипаємо центр житнім борошном.

2. На тісто шарами викладаємо пошатовану рибу і бекон, не забуваючи присолювати. Піднімаємо краї і закриваємо шов. Має вийти пиріг круглої форми. Перегортаємо його і поміщаємо швом донизу на деко, вкрите пергаментним папером.

3. Випікаємо при температурі 200°C, доки скоринка не стане коричневою. Дістаємо з духовки, загортаємо в фольгу. Знижуємо температуру до 75-100°C і випікаємо протягом 5-6 годин. Після приготування дістаємо пиріг з духовки і накриваємо кухонним рушником, щоб скоринка зверху пом'якшала.

ЯКЩО БОГ ІСНУЄ, ВІН НОСИТЬ ФОРМУ ЗСУ

IVAN UA383052990000026005015017860
ЄДРПОУ 39696398

Отримувач: Міжнародний благодійний фонд «Повернись живим»
Призначення платежу: Благодійна пожертва військовим